

PRZEGLĄD TREŚCI

Str.

Wstęp: Wprowadzenie w atmosferę poezji Słowackiego	5
CZĘŚĆ PIERWSZA: OD PRÓB MŁODZIENCZYCH DO KORDIANA	
I. MŁODOŚĆ POETY I PIERWSZE UTWORY	
Rodzice, środowisko, rodzina. Pierwszy przyjaciel i pierwsza ukochana. Marzycielsko-pesymistyczna postawa wobec życia	12
Sentymentalno-romantyczny charakter pierwszych utworów. Echa romantyków polskich i obcych. Byronizm. Tony osobiste w <i>Szafarym</i> . Hugo i <i>Mindowe</i> wobec <i>Wallenroda</i> . <i>Mnich</i> . Jan <i>Bielecki</i> . <i>Maria Stuart</i> . <i>Arab</i> . <i>Zmija</i>	18
Bohaterowie-samotnicy. Charakter odrębny miłości. Za-interesowania psychologiczne. Postaci konwencjonalne i żywe. Historyczność walterskotowska. Problemat religijny. Przejście od indywidualizmu do literackości bezosobistej	23
Wersyfikacja. Obrazowanie. Brak opanowania techniki dramatycznej i jej piętno pseudoklasyczne w <i>Mindowem</i> . Doskonalenie techniki w <i>Marii Stuart</i> ; cechy wypracowania dramatycznego; dwie akcje. Pierwsze potężne słowo tragika Słowackiego	26
Opanowanie techniki epickiej. Wirtuozostwo <i>Zmii</i> i pustka wewnętrzna przeładowanego poematu	31
Młody Słowacki jako typ literata i inteligenta. Stosunek jego do istotnych dążeń romantyzmu. Romantyzm jako protest przeciw istniejącej rzeczywistości społecznej. Romantyzm rewolucyjny i reakcyjny. — Wstrząs budzący	34

II. DROGA OD LITERACKOŚCI DO WYRAZU PRZEMIANY WEWNĘTRZNEJ

- Literat-marzyciel wobec wielkich wypadków dziejowych.
Hymn. Sformułowanie programu rewolucyjnego
 w *Odzie do wolności*. Reakcja poetycka w *Kuliku*.
 Oddźwięk rozpędu wojennego. *Pieśń Legionu Li-*
tewskiego 36
- Wyjazd z kraju i jego motywy. Znaczenie wojny
 r. 1830—1831 w dziejach duchowości polskiej. Sło-
 wacki w Londynie i w Paryżu. Atmosfera duchowa
 emigracji. Idee polityczne i społeczne we Francji po
 r. 1830. Saintsimonistyczna koncepcja posłannictwa
 poety 39
- Marzenia poety o sławie. *Le Roi de Ladawa* i zawarte
 w nim nowe pierwiastki. Uleganie modzie i wyod-
 rębianie się. Wiersze o Paryżu. Rzecznik dążeń re-
 wolucyjnych. Intencje wiersza *Do Michała Roli Ski-*
bickiego. Nowa postawa psychiczna 43
- Lambro* jako kontynuacja twórczości dotychczasowej.
 Akcja niezwykła. Doskonalenie techniki poetyckiej.
 Wzbogacenie poetyckiego świata. Przeciwnieństwo
 między *Lambrem* a dotychczasowymi poematami:
 poemat narodowy i poemat przejść osobistych. Sąd
 poety nad narodem i nad sobą. Wyrzuty sumienia
 patriotycznego. Literackość w ujęciu zagadnień.
Lambro i *Irydion* wobec *Konrada Wallenroda*. Nie-
 zdolność do czynu tragedią *Lambra*. *Lambro* „obra-
 zem wieku”. Wyznaczenie sobie stanowiska w hie-
 rarchii poetów 47
- Wystąpienie przeciw Mickiewiczowi. Ukazanie się dwu
 pierwszych tomów *Poezyj* Słowackiego w chwili nie-
 odpowiedniej. Rozczarowanie autora. Zabójczy sąd
 Mickiewicza 54
- Cios zadany poecie przez *Dziadów* część trzecią. Wyjazd
 do Genewy. Porzucenie planów twórczości w języku
 francuskim. Materiał tomu trzeciego *Poezyj* . . . 56
- Romantyzm, patriotyzm i ton osobisty w *Dumie o Wa-*
clawie Rzewuskim. *Godzina myśli* — poemat o sobie.
 Analizowanie psychiki własnej. Studium o roman-

tycznej postawie wobec świata. Urok i nienormalność psychiki romantycznej. Rola przeżycia książkowego. Dwie różne postawy romantyka. Twórczość poetycka jako siła lecząca. Artyzm poematu. Zdobycie się na ton własny

58

III. KORDIAN

Trwanie związku silnego ze sferą podniet literackich. Słowacki jako artysta myślący intensywnie tylko poematami. *Kordian* repliką na *Dziadów* część trzecią. Walka z Mickiewiczem we wstępie do trzeciego tomu *Poezycji*. Praca nad *Kordianem*

62

Chęć prześcignięcia *Dziadów*. Aktualność i perspektywy dziejowe *Kordiana*. Historia przemian duchowych. Chorobliwość i niepokój wewnętrzny bohatera w akcie I. Szukanie wartości i oparcia w akcie II. Znalezienie Boga i idei patriotycznej. *Natus est Conradus*. *Kordian*-spiskowiec. Zmiana planu bohatera w ideę prześladowczą neurotyka. *Kordian* w obliczu śmierci

64

Kwintesencja różnorodnych przejawów romantyzmu. Sztuka efektów i napięcia dramatycznego. Nowy etap w szukaniu formy artystycznej. Poemat o sobie i poemat o społeczeństwie. Przeciwwstawienie się apoteozie narodu i zespoleniu sprawy polskiej z Rzymem. Koncepcja „Winkelrieda narodów” wobec idei Mickiewicza. Niedostateczność ideologii i wielkość kreacji psychologicznej. Fantastyka niezrównana. Polemika i program poetycki w prologu . . .

68

CZĘŚĆ DRUGA: OD BALLADYNY DO LILLI WENEDY

I. DWIE WIELKIE TRAGEDIE: BALLADYNA I HORSZTYŃSKI

Podstawowa teza estetyki Słowackiego. Sięgnięcie po stanowisko polskiego Shakespeare’a. Przypływ energii. Zbawienne działanie pobytu w Szwajcarii. Dramat o Mazepie i jego zniszczenie

75

- Baśń o nadgoplańskich czasach zamierzchłych. Typowe postaci baśni w akcie I *Balladyny*. Włączanie innych pierwiastków. Symfonia operowo-baśniowa. Król-wicz baśniowy w chacie. Zbrodnia i fantastyka w akcie II. Przekształcenie się toku wypadków w akcie III. Górowanie dramatu. Scena uczty w akcie IV. Sąd finałem tragedii 77
- Tragizm *Balladyny*. Wątki balladowe. Chęć zapelnienia luki w tradycji i poezji polskiej. Postulat walorów ponadindywidualnych w twórczości. Charakter ogólnoludzki utworu. Odzwierciedlenie różnych warstw narodu. Związek z Shakespeare'em. Uśmiech ariostyczny i satyryczny. Urzeczywistnienie ideału estetyki romantycznej. Tryumf oryginalności twórczej. Tragedia irracjonalności świata. Artyzm radosny w pesymistycznej baśni-tragedii 82
- Pesymizm beznadziejny *Horsztyńskiego*. Łamanie i niszczenie szlachetnych istnień ludzkich. Górowanie bolesnych pokładów duszy Słowackiego. Okoliczności pobudzające przypływ fali smutku. Hamlet polski. Tony osobiste w postaci Szczęsnego. Źródła pozaosobiste choroby psychicznej. Stopniowe druzgotanie duszy w Szczęsnym. Potężne i oryginalne ukształtowanie „sceny poselskiej” w akcie V. Dwie katastrofy. Odrębne ujęcie tragedii starego męża. Piękno bohaterów skazanych na zagładę 87

II. POEMAT MARZEŃ MIŁOSNYCH

- Po tragedii szarpiającej elegia o idylli utraconej. Smutek przeanielaający. Przemiana ideału estetycznego oraz postawy religijnej i estetycznej. Harmonia płynąca w duszę z piękna przyrody. Równoważenie poczucia braku przez harmonię marzeń 92
- Uczucia miłosne okresu genewskiego. Wiersz do matki. *Rozłączenie*. Inne drobne liryki. Niepełność uczuć 95
- Kształtowanie poematu W *Szwajcarii*. Wyjazd do Włoch. Projekcja marzeń w przeszłość. Splatanie wspomnień i marzeń. Baśniowość i naturalność marzonych dziejów miłosnych. Obraz kochanki. Rola

światła i przyrody. Stylizowanie pejzażu. Tradycje mityczne i literackie w poemacie szwajcarskim. Związek z romantyczną idealizacją miłości i odrębność w stosunku do tej idealizacji	98
---	----

III. PODRÓŻ NA WSCHÓD I POEMATY PODRÓŻNICZE

Nowy etap uzdrawiający i bogacący w życiu. Wschód ziemią obiecaną poety. Ból jako materiał twórczy. <i>Hymn</i>	102
Podróż do Grecji i do Egiptu. Przejęcie się atmosferą polityczną Włoch i Grecji	104
<i>Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu</i> jako utwór tendencyjny. Związek z literaturą w. XVIII i XIX. Nowe <i>Wędrowki Childe-Harolda</i> w stylu <i>Don Juana</i> . Brawura wirtuozowska. Świadomość misji narodowej. Religijność	108
<i>Listy poetyckie o Egipcie</i> . Plastyka. Nowy stosunek do wieków odległych. Odczucie realności Mojżesza	109

IV. CHRYSZTUSOWY POEMAT SMUTKU I WIARY

Anhelli urzeczywistnieniem nowego ideału artystycznego. Stosunek jego do dróg dotychczasowych twórcy. Wyraz dokonanego przełomu duchowego. Powstanie poematu Chrystusowego. Nowość jego i odrębność w literaturze światowej. Spojrzenie przez pryzmat <i>Pisma św.</i> i <i>Boskiej komedii</i>	110
Romantyzm polski wobec Dantego. <i>Posielenije</i> . Próba poematu tercynowego. Rozdwojenie planu pierwotnego	111
<i>Anhelli</i> . Forma wersetów. Koloryt. Typ pejzażu i kompozycji malarskich. Świat widmowy i charakter przypowieści. Poemat religijny, narodowy i osobisty. Trójca kapłana, ofiary i rycerza. Rola Elae i Ellenai w symbolice religijnej dzieła. Wyrok potępienia na emigrację i na ideologię Mickiewicza. Odpowiedź na <i>Księgi narodu i pielgrzymstwa</i> . Pogląd na emigrację i na cały naród. Pokolenie skazane na zagładę. Sto-	

sunek do idei Krasieńskiego. Misja Anhellego. Trzy kondygnacje poematu. Kult jednostki wyjątkowej. Rozwiązanie problemu osobistego. Wyidealizowanie jaźni własnej poety. Szaman wobec Halbana i Masy-nissy. Poemat smutku i wiary 113

V. DALSZE POEMATY O BÓLU I O PIEKLE

- Ojciec zadżumionych.* Jednolitość tonu artystycznego i potęga wyrazu boleści. Geneza utworu. Związek z innymi koncepcjami Słowackiego. Umiar i piękno. Uniknięcie monotonii, brzydoty i fałszu lirycznego. Pustynia tłem rezonancyjnym. Wielkość ogólnoludzka nowego poematu wspomnień 121
- Potworność i niesamowitość w dwu poematach następnych. Strony dodatnie i ujemne epoki florenckiej. Poczucie duchowej czczości. Opanowanie fantazji przez zmyły prześladowcze. Nienaturalne i piekielne motywy w *Wacławie*. Pokrewieństwo smutku Słowackiego i smutku w *Marii*. Orcio a Eolion. Fala powrotna bajronizmu i poezji ukraińskiej 124
- Poema Piasta Dantyszka o piekle* jako synteza motywów boleści piekielnej i — parodia. Dante w stylizacji rubasznej. Pokrewieństwo z Paskiem. „Dusza anielska w czerepie rubasznym”. Satyra na typ działania polskiego. Pamflet polityczny. Styl piekła Dantysz-kowego. Przejaskrawienie i piękno duchowe 127
- Beatryx Cenci.* Pokrewieństwo stylu tragedii tej z *Wacławem* i *Poematem Dantyszka*. Rola przymiotnika „ohydny”. Przemiana w estetyce Słowackiego. Zbrodniarze w jego utworach. Zespół grozy, groteski i piękna. Widmo głowy ściętej. *Beatryx Cenci* jako poemat o walce zmyły ze snem cudownym i niszczeniu piękna przez zmyły. Bunt przeciw irracjonalności świata. Związek z efektami i sensacyjnością francuskiego teatru romantycznego. Niezwykłość i okropność motywów tragedii. Efekty malarskie. Poezja miłości. Kompozycja. Problem psychologiczny. Bohaterowie o woli nieugiętej 130

VI. LILLA WENEDA I GRÓB AGAMEMNONA

- Ból *Anhellego* a boleść *Lilli Wenedy*. Rytm i ekspresja brzmień w prologu. Ujęcie malarskie i plastyczne. Roza i Lilla jako wcielenie dwu typów poezji Słowackiego 135
- Tragedia mityczna. Osjan i pieśni Eddy jako źródła kształtowania przeszłości zamierzchłej. Świat poetycki Osjana. Druidessa Chateaubrianda. Tragizm poezji starogermańskiej a postać Rozy Wenedy 137
- Wcielenie istoty narodu w bohaterów wenedyjskich. Rodzina królewska Wenedów a trójca *Anhellego*. Górowanie postaci kobiecych. (W przypisku: Związek ich z dzieciństwem poety). Derwid jako król boleści. Tragedia ginącego pokolenia. Tryumf pozgonny. Odbicie klęski polskiej w zwierciadle wieków odległych. *Lilla Weneda* tragedią krzywdy, nie tragedią winy. Moc protestu bolesnego. Motyw klęski olbrzymów. Wyjaskrawienie tragizmu przez rolę Ślaza. Ślaz wobec tradycji literackiej. Rola dziejowa małości i marności podlej. Niedorośnięcie Wenedów do wyżyn losu. Obowiązek śmierci heroicznej. Wyrzut czyniony powstańcom polskim 140
- Mit tragiczny o początku państwa. Teoria najazdu. Geneza dwoistości Polski. Styl idealizujący, realistyczny i karykaturalny w tragedii. Stanowisko wobec Kościoła 144
- Pomysły malarskie i rzeźbiarskie. Typ szekspirowski dramatu. Związek z tragedią grecką i z teatrem Calderona. Łańcuch katastrof. *Balladyna* i *Lilla Weneda* jako baśń i mit. Pomnik wojny narodowej 1830/1831 146
- Ogłoszone razem z *Lillą Wenedą* wiersze podróżnicze. Kontynuacja *Podróży do Ziemi Świętej* w r. 1839. Podjęcie walki z ogółem emigracji. Chęć przeciwstawienia się społeczeństwu słowem potężnym. *Kilka słów odpowiedzi na artykuł pana Z. K.* Związek artykułu tego i nowych strof *Podróży* 148
- Synteza poetycka wrażeń greckich. Polska a Hellada. Żal przeciw przedmiotowi miłości nie odpowiadają-

cemu ideałom. Inwektywy przeciw ukochanej ojczyźnie, Polska jako ideał. Miłość Polski rzeczywistej i idealnej u Mickiewicza i u Słowackiego. Rozdzielenie uczuć i wybuch bólu w <i>Grobie Agamemnona</i> . „Mówię — bom smutny i sam pełen winy”. Polska jako „dusza anielska w czerepie rubasznym”. Formuła ta jako komentarz utworów poety	150
<i>Testament mój</i> . Misja zagrobowa. — Postulat anielstwa i wielkości	153

CZEŚĆ TRZECIA: OKRES BENIOWSKIEGO I FANTAZEGO

I. POEMAT BOJOWY O DAWNEJ POLSCE I O SAMYM POECIE

Stosunek poety do świata rzeczywistego. Chęć poetyckiego sprostania rzeczywistości i dawnej, i otaczającej. Plon roku 1839. Znaczenie <i>Pamiętek Seweryna Soplicy</i> . Świetność humoru i stylu w <i>Preliminariach peregrynacji do Ziemi Świętej J. O. Księcia Radziwiłła Sierotki</i>	155
Nowa redakcja <i>Mazepy</i> . Szczegóły realistyczne. Ich rola podrzędna w utworze. Dramat w stylu francuskiego teatru romantycznego. Technika dramatyczna <i>Mazepy</i> . Znamienna u Słowackiego tendencja szybkiego dochodzenia do napięć tragicznych. Motyw tradycyjny zazdrości małżeńskiej. Pokrewieństwo z <i>Don Carlosem</i> Schillera. Oddalenie się od czasów bajecznych. Przystępność i pewna przeciętność <i>Mazepy</i> . Dostosowanie się do wymagań odbiorców	156
Przejście od postaci fikcyjnych do osobistości historycznych. Książę „Panie Kochanku” i ks. Marek jako wcielenie „czerepu rubasznego” i „duszy anielskiej”. Przykuwający nadzwyczajnością losów Maurycy August hr. Beniowski. Chęć wzniesienia Beniowskiego na poziom typów wszechludzkich. Faust czy Don Juan	159
Dramat o Beniowskim jako Fauście polskim. Mieszanie światów różnych. Problemat walki z kusicielem. Majaki wyobraźni i sława jako pokusy. <i>Tony Grobu Agamemnona</i> i tony mesjanistyczne	160

- Beniowski* (poema). Zwycięstwo muzy epickiej. Tematyka nowego dzieła. Egotyzm. Przeciwwstawienie się *Panu Tadeuszowi*. Wyprawa poetycka po szczyty Parnasu polskiego. Walka przeciw literatom wrogim. Byron jako wzór. Rada Krasińskiego 162
- Kampania przeciw Słowackiemu. Artykuł Ropelewskiego o *Trzech poematach* i *Dantyszku*. Odpowiedź Słowackiego. Dedykacja *Balladyny*. Recenzja Sadowskiego. „Dowcip” *Pszonki*. Ropelewskiego recenzja parodystyczna o *Balladynie*. Perfidia ustępu o Słowackim we *Wspomnieniu o piśmiennictwie polskim na emigracji*. Oddźwięk kampanii w utworach Słowackiego. „Doniesienia” w poznańskim „Tygodniku Literackim”. Gest pojednawczy „Młodej Polski”. Przemilczenie *Lilli Wenedy*. Mickiewicz profesorem w Collège de France. Nowe fakty powodem przetworzenia *Beniowskiego* 165
- Uczta na cześć Mickiewicza. Improwizacja Słowackiego i Mickiewicza. Harmonia między obu poetami. Słowacki na drugiej uczcie ku czci profesora-poety. Sfałszowanie słów Mickiewicza. Artykuł o *Improvizatorach*. Niebezpieczeństwo artykułu nikczemnego. Oddanie do druku przerobionych pięciu pieśni 170
- Pęd niepowstrzymany poematu. Radość tworzenia i bożowania. „Kraj lat dziecinnych”. Styl postaci. Poemat o sobie. Forma opowieści przerywanej ustępami subiektywnymi. Kompozycja *Don Juana* jako wzór techniki. Ironia romantyczna. Poemat opozycji i przekory. Piętno antyromantyczne. Stosunek do apologetów „czerepu rubasznego”. Rywalizacja z *Panem Tadeuszem*. Zosia a Swentyna. Górowanie romantyki nad tendencją antyromantyczną. Bogactwo liryizmu. Piętno odrębne erotyki 172
- Walka o wodzostwo narodu. Protest przeciw zacieśnianiu życia. Bóg Słowackiego. Apoteoza sztuki poetyckiej. Magia transformatorska stylu. Życie osobiste poety jako fragment życia duchów. Starcie się „Królów-Duchów” Polski 177
- Zwycięstwo *Beniowskiego*. Rozprawa Krasińskiego o Słowackim. Mickiewicz i Słowacki jako teza i an-

tyteza. Niedoszły pojedynek z Ropelewskim. Głosy krytyki. Słowacki o <i>Beniowskim</i>	179
Rok 1841 w życiu poety. Postawa aktywna wobec świata. Zdobywanie kobiety ukochanej	181
Przejawy agresywności literackiej. <i>Pan Alfons</i> . Naśladowanie metody Sterne'a. <i>Krytyka krytyki i literatury</i> . Szekspir słowiański i Hogart. Żart arystofanesowski. Recenzja nowych poezyj Zaleskiego. Postulat „ambicji poetyckiej”	182

II. TRYUMF REALIZMU PSYCHOLOGICZNEGO I PRZEWYCIĘŻENIE POZY ROMANTYCZNEJ: FANTAZY

Rewizja postawy wobec świata. Odwrócenie się od kultu duszy chorej. Spojrzenie krytyczne na niedawne przeżycia własne. <i>Fantazy</i> jako ujęcie kontrastu między komedianstwem poetycznym a wielkością prawdziwych tragedii	184
Wiersz i dialog w <i>Fantazym</i> . Pokrewieństwo z Mussetem. Balzakowskie odmalowanie stosunków realnych. Komedianstwo starych Respektów i prawdziwa poezja ich córek. Reprezentanci poezji fałszywej: <i>Fantazy</i> i <i>Idalia</i> . Odsunięcie od siebie chorobliwości psychicznej jako czegoś obcego. Zygmunt Krasiński i Joanna Bobrowa pierwowzorami bohaterów. Nowy akt zemsty literackiej. Odwzajemnienie się tokiem marzonego losu. Krasiński mający pokutować — za pojedynek z Ropelewskim. Ukaranie „dręczycielki”. Działanie hamulców etycznych u autora <i>Fantazego</i>	186
Prototypy rzeczywiste innych osób. Schematy komediowe i romansowe w ugrupowaniu postaci. Tajemniczy opiekun romansowy. Major Wołdemar a Rykow.	189
Parodystyczna koncepcja akcji. Porwanie komiczne. „Nowa Dejanira”. niespodzianki w akcji. <i>Fantazy</i> i <i>Idalia</i> wobec śmierci. Wywyższenie Majora nad wiotkie dusze bohaterów. Charakterystyka <i>Fantazego</i> i <i>Idalii</i> . Pragnienie świętości	191
Kontrast dwu wierszy pogrzebowych. Od kultu herosów do kultu „nieznanego żołnierza”.	196

III. DALSZE KSZTAŁTOWANIE BENIOWSKIEGO I NOWY STYL DRAMATÓW HISTORYCZNYCH

- Dalsze pieśni *Beniowskiego*. Wiersze o Beniowskim w autobiografie Fantazego. Zaniechanie walki z Mickiewiczem. Przewaga epiki. Motywy romansowe. Humoreska. Przewyciężenie zmory. Ideologia demokratyczna. Proroctwo o władzy ludu 197
- Równoczesność fali epickiej i dramatycznej w latach 1840 i 1841. Trzy style. Chęć udratyzowania prawdy dziejów. Magnuszewskiego *Uwagi nad dramatem polskim*. Zamiar ukazania epoki twardej i brutalnej. *Wallenrod*. Dążenie do ujęcia prawdziwszego i tragiczniejszego niż koncepcja Mickiewicza. Dwie katastrofy. Ton osobisty. *Jan Kazimierz*. Skupienie całej grozy i doniosłości czasów Jana Kazimierza. Groteska staroszlachecka. Brutalność umyślna stylu 200
- Złota Czaszka* jako *Pan Tadeusz* Słowackiego. Wywołanie rodziny własnej z kraju wspomnień. Idylla i tragedia. Nowy świat poezji. Promienie ozlające mistyki 203

CZEŚĆ CZWARTA: OKRES MISTYCYZMU

I. PRZEMIANA WEWNĘTRZNA I WALKA Z WŁASNYM ŚWIATEM DAWNYM

- Wizja Peruna w pieśni VIII *Beniowskiego*. Perun-Towiański. Uznanie potęgi w nowym proroku. Słowacki towiańczykiem. Wyznanie wiary: *Tak mi Boże dopomóż*. Żłuda uświęcająca 206
- Wystąpienie Towiańskiego i sprzyjająca mu atmosfera epoki. Wpływ martynizmu i mesmeryzmu. Działanie religijności rosyjskiej. Mieszanie się wpływów różnych w nauce Towiańskiego. Jego system: świat zbiorowością duchów; metempsychoza; „zaród ducha”; „ton” i jego znaczenie dla związku z „kolumnami duchów”; ingerencja Boża; zesłańcy Boży; Izrael; teoria „ofiary troistej”. Typ psychiczny mistrza Andrzeja. Istota doznań mistycznych 208
- Stosunek Słowackiego do „mistrza”. Wiara w dokonaną

- przemianę wewnętrzną. Umiłowanie prostoty. Nowe skarby duszy. Radość nie z tego świata. Przełamywanie w sobie dawnego człowieka. Pokora. Solidarność z kołem. Tarcia raniące 213
- Droga trudu i ofiary. Walki wewnętrzne. Rozdarcie duchowe między światem nowej wiary a światem dawnej poezji. Słowacki jako pieśniarz „dawnej ojczyzny” 214
- Druga redakcja dalszych pieśni *Beniowskiego*, Przetwarzanie w duchu towianizmu. Pieśni nowe o hajdamaczyźnie. Batalistyka 216
- Wyraz chaosu wewnętrznego w dialogu *Poeta i natchnienie*. Dzieje własne jako romans metempsychiczny. Ścieranie się wizyj przyszłości i zjaw przeszłości. Styl nowej poezji mistycznej. Tragizm nowych szlaków duchowych źródłem twórczości 217

II. KSIĄDZ MAREK I SEN SREBRNY SALOMEI

- Wybuch energii twórczej po miesiącach stłumienia. Nadmierne apoteozowanie konfederacji barskiej przez romantyków. *Przedświt* jako pobudka. Zarzuty Słowackiego wymierzone przeciw nowemu poematowi wieszczemu 219
- Ksiądz Marek*. Ukazanie „rąk Bożych” w historii celem nowej poezji. Calderon przewodnikiem nowej twórczości dramatycznej. Wiersz Calderona. Wersyfikacja *Księdza Marka*. Wiersze toniczne. Powtarzania i paralelizm składniowy. Egzaltacja, zwartość i dynamika. Dzieje świętego, dramat dziejowy i romans tragiczny jako trzy warstwy dramatu 220
- Dramat świadomości mistycznej. *Unio mistica* w postaci księdza Marka. Skupione w nim oddźwięki. Druga postawa mistyka: odczucie bezsilności. Trzecia postawa: tragiczne wahanie się między poczuciem świętości a obawą potępienia i odtrącenia. Tragizm ducha wielkiego wśród getta. Żyd w literaturze ówczesnej. Wielkość kreacji Judyty. Bliskość szczytów i otchłani. Rozpęd ku szczytom i brzemień zbrodni w Kossakowskim. Problemat estetyczny rozwiązany w tej

- kreacji. Stosunek do zła w Polsce. Maksimum intensywności czarem *Księdza Marka*. Słowacki o sposobie tworzenia tego dzieła 223
- Kazimierz Pułaski w *Księdzu Marku* wyrazicielem krytycyzmu wobec niebezpieczeństw mistyki 227
- Sen srebrny Salomei*. Rozszczepienie kręgu tematów *Beniowskiego* między dwa dzieła różne. Rola przeczuć i znaków w mistyce i w *Śnie srebrnym*. Związek ze *Złotą Czaszką*. Imię matki w utworach Słowackiego. Dramat jako otrząsanie się ze zmory sennej. Tragedia hajdamaczyzny i motywy sensacyjno-romansowe. Zrozumienie rozpaczcy ludu krzywdzonego. Tragiczna koncepcja Ukrainy. Tragedia Wernyhory. Czar poezji w *Śnie srebrnym*. *Ksiądz Marek* a dramat zabobonnej mistyki dnia powszedniego 228

III. PRZEKŁAD KSIĘCIA NIEZŁOMNEGO I GALERIA NIEZŁOMNYCH

- Echa calderonowskie u Słowackiego. Znaczenie *Księcia niezłomnego* w dziejach jego ducha. Podrzędna rola tego utworu w europejskim kultywie Calderona i jego odrębność wśród dramatów poety hiszpańskiego. Historyczny Fernando Portugalski. Legendarne wyidealizowanie bohatera. Włączenie pomysłu barokowego *Książę niezłomny* na tle dążenia Słowackiego do kreślenia ideału. Świętość człowieka silnego. Urzeczywistnienie snów własnych poety-tłumacza. Olśniewające piękno tła. Duma męczennika i poczucie waloru ofiary. Rozmach romantyczny i przewyciężenie romantycznej pozy. „Smutek powszedni”. Oddźwięki mistycyzmu w słownictwie. Tryumf wirtuoza w przekładzie. Przemienienie ideału obcego w symbol polski 232
- Galeria książąt niezłomnych. Pierwsza redakcja *Zawiszy Czarnego*. Motyw rezygnacji ze szczęścia osobistego. Szukanie rekompensaty za brak miłości szczęśliwej. Motywy z *genre troubadour*. Motywy literatury sensacyjnej. Druga redakcja *Zawiszy Czarnego*. Psychopatologia. Wizja Grunwaldu 237

<i>Agezylausz</i> . Zwrócenie się do Plutarcha. Oryginalność koncepcji. Wielki dramat polityczny. Dramat rewolucji społecznej. <i>Chelonida</i> a <i>Lilla Weneda</i> . Nowy typ dramatu wizyjnego. Misterium o tragedii ducha wielkiego wśród małości. Piętno historiozoficzne i metafizyczne drugiej redakcji <i>Zawiszy</i> . Jagiello-Mickiewicz i <i>Zawisza-Słowacki</i>	240
<i>Księżę Michał Twerski</i> . Wpływ prelekcyj Mickiewicza i historii Karamzina. Odczucie tragizmu w dziejach niewoli tatarskiej. Groza mistyczna Mongołów. Misja niszczenia. Sfałszowany duch mongolski. Wywyższenie Wschodu ruskiego nad Europę zachodnią. Oddanie tonu religijności rosyjskiej	242
Makryna Mieczysławska jako „księżę niezłomny”. Matka Makryna — oszustką. <i>Rozmowa z matką Makryną Mieczysławską</i> jako nowy poemat dantejski i jako ostatni u Słowackiego tryumf realizmu. Bolesność złudzeń mistyka	244
Tony osobiste w galerii książąt niezłomnych. Powrót egocentryzmu	245
Zerwanie z kołem towiańczyków. Powody tego kroku. <i>Veto</i> Słowackiego przeciw dążności rosyjskiej. Wiara w doskonałość własną	247
Przesunięcie się poczucia rzeczywistości. Aniela dawczynią natchnienia	248
Nowa praca nad <i>Beniowskim</i> . Wznowienie walki i rywalizacji z Mickiewiczem. Dawny styl drwiący i nowe tony mistyczne w <i>Beniowskim</i>	249
Szamotanie się wewnętrzne. Postępy choroby. Zbawienne działanie oceanu. Ocean nową Ziemią Świętą. Wizja ognista. Radość posiadania prawdy najwyższej . . .	250

IV. GENEZIS Z DUCHA, SAMUEL ZBOROWSKI I PRACA NAD DZIEŁEM FILOZOFICZNYM

Szlakiem tęsknoty metafizycznej. Przyroda rewelatorką prawdy. Obcowanie duchowe z oceanem. Poczucie zjednoczenia się z wszechświatem. <i>Tat tvam asi</i> .	251
<i>Genesis z Ducha</i> . Hymn i wykład. Styl utworu. <i>Genesis</i> wobec romantyzmu. Odśniwanie dni stworzenia. Pię-	

kno wydobyte z potwornych form zwierzęcych. Autobiografia kosmiczna. Między dwiema modlitwami.	
Wyznanie wiary apostoła	252
Lęk przed ogłoszeniem <i>Genezis</i> . Garstka wyznawców .	254
Związananie nauki genezyjskiej z Polską. <i>Samuel Zborowski</i> . Zindywidualizowanie ducha-typu z <i>Genezis</i> . Pastereczka z Pornic. Odśniwanie żywotów minionych w <i>Zborowskim</i> . Sen-dramat. Misterium średnio-wieczne. Sny Heliona. Reminiscencje w dziedzinie jawy. Fantastyka aktu podwodnego. Rozdzielenie prac genezyjskich między trójkę duchów. Lucyfer Słowackiego. Studium o tajemnicy obłąkania. Akt ostatni jako wyzwolenie od zmor. Proces kanonizacyjny Samuela. Ubóstwienie Polski. Zamoyski reprezentantem prawa skostniałego, warchoł Zborowski obrońcą wolności ducha. Świętość anarchii. <i>Zborowski</i> jako udratyzowane przeżycie nieskończoności	254
Dzieło filozoficzne. Szkic najwcześniejszy. Pojęcie wielkiego człowieka. Dialog platoński. Skryształizowanie pomysłu	260
Budowa troista dzieła filozoficznego. Trzy rozmowy. Przetwarzanie dialogu. Forma listów apostoelskich. <i>List do Rembowski</i>	261
Poemat o Szczęsnym i o Sofos. Pokrewieństwo z <i>Psyche</i> Laprade'a. Tracenie głosu przed słowem ostatecznym	262

V. SYSTEM FILOZOFICZNY SŁOWACKIEGO

Metoda romantyczna konstruowania poematu filozoficzno-religijnego. Teza naczelną systemu. Prawo artyzmu podstawą istnienia kosmosu. Zgodność z postulatami naukowymi epoki	263
Idea ewolucji w w. XVIII i XIX. Dwa tory koncepcyj ewolucjonistycznych: filozofia niemiecka i teoria przyrodnicza. „Monady” Leibniza i „zarodki” Bonneta. Boucher de Perthes źródłem filozofii genezyjskiej. Idea „stworzenia pośredniego”. Tradycje gnozy i kabaly	264

Słowacki wobec pluralizmu i monizmu. Powstanie sił kosmicznych. „Grzech globowy”. Echa Boehmego i Guirauda. Prawo ofiary. Rola ewolucyjna śmierci. Dni stworzenia a wyniki odkryć naukowych. Budowanie form życia zbiorowego. Marzenia o Polsce jako narodzie najwyższym. Kobieta z rozdz. XXII Apokalipsy św. Jana symbolem Polski. Ideał ustroju nie krępującego jednostki wielkiej. Polska przewodniczką w drodze do Królestwa Bożego na ziemi. Chrystusowość i słoneczność. Stosunek do Chrystusa. Mistyka woli i wiedzy. Sztuka jako rewelacja. Opozycja względem „Kościoła urzędowego”. Katolicyzm Słowackiego	268
--	-----

VI. PIONIER PRZYSZŁEJ POLSKI

Przejsie do mistyki politycznej. Chęć wskazania drogi narodowi. Posłannictwo społeczne poety-romantyka. Henryk Kamieński o „piewcy przyszłości”. Ideologia rewolucyjna Kamieńskiego. <i>Psalm Przyszłości</i> . Nowy bój Słowackiego przeciw „drodze kłamnej” .	272
<i>Odpowiedź na Psalm Przyszłości (Do autora trzech Psalmów)</i> . Wersyfikacja i styl. Dynamika kłótni. Arcydzieło polemiki poetyckiej. Stanowisko Słowackiego i Krasińskiego wobec epoki nadchodzącej. Nowa <i>Oda do młodości</i>	274
Ponowne zbliżenie się do Krasińskiego. <i>Psalm Żalu</i> . Wydanie wiersza <i>Do autora trzech Psalmów</i> . .	275
Broszury polityczne Słowackiego. Fantazje i myśli głębokie. Plan dramatu o przyszłości ziemskiej. Epigramaty. Próba agitacji	276
Rok 1848. Akt konfederacji. Wybór trójcy wodzów narodu. Szlachetny finał walki z Mickiewiczem. Udział w poznańskim ruchu powstańczym. Radość przebywania na ziemi polskiej. Ostatnie spotkanie z matką. Zawody roku 1848	278
Wyzwanie samotności bezradnej. Wiara w przyszłe powstanie. <i>Uspokojenie</i> . Wiara w misję własną. Nowy Sokrates i nowy pasterz ewangeliczny	280

VII. KRÓL-DUCH

Rewelatorstwo sztuki misją główną Słowackiego. Trzy koncepcje składające się na ukształtowanie <i>Króla-Ducha</i> . Trójca naczelných duchów twórczych a trójca z <i>Beniowskiego</i> . Przeniesienie jaźni własnej poety w żywoty królów dawnych. Kreacje poetyckie w świetle reinkarnacji. Wizja a jej interpretacja. Utożsamianie siebie z Popielem i z Mieczysławem	281
Apoteoza ducha rewolucjonisty i ducha tradycjonalisty. Praca nad przekładami i nad przetwarzaniem pomysłów Mickiewicza. Nowość poematu	283
Rapsod pierwszy. Niezwykłość początku. Urodzenie poprzedzone śmiercią. Her Armeńczyk. Związek z <i>Rzeczpospolitą</i> Platona. Leroux o Herze. Zamiar wskazania tradycji ormiańsko-helleńskiej. Her w zaświatach. Rola Umiłowanej. Ofiara Hera	285
Młodość niesamowita Popiela. Zespoleńie postaci i podań różnych. Typ patologiczny wielkiego zbrodniarza. Eksperyment metafizyczny. Popiel a Konrad z <i>Dziadów</i> . Załamanie się i śmierć Popiela. Stworzenie narodu książąt niezłomnych	286
Symfonia grozy i piękna. Artyzm pierwszego rapsodu. Dynamika nadludzka	289
Dalsze rapsody. Cierpienia pośmiertne Popiela. Rywalizacja z piekłem Dantego. Oczyszczenie ducha Popielowego	290
Baśń o Pysze. Oskarżenie Towiańskiego. Intencje podświadome baśni	291
Żywot świętego. Tony osobiste rapsodu o Mieczysławie. Czar poetycki pieśni o ślepym dziecku i o cudzie postrzyżyn. Oda i Dobrawna	292
Chrobry w <i>Królu-Duchu</i> . Rapsod o Bolesławie Śmiałym. Romans heroiczno-fantastyczny. Załamanie tragiczne. Dalsze wcielenia	293
Rytm kontrastowy żywotów „helionicznych” i anhelicznych. Szukanie rekompensaty w marzeniach o przeszłości metempsychicznej. Zwielokrotnienie osobistości własnej. Związek żywotów dawnych z życiem Słowackiego	295

Zorian — Piast — św. Stanisław wcieleniami dawnymi Mickiewicza. Wielkość etyczna koncepcji Zoriana jako ofiary Popiela. „Umiłowana” — twór tęsknoty nie zaspokojonej. Umiłowana przedstawicielką mistyki prawdziwej. Pycha i Oda reprezentantkami magii	296
Chęć odsłaniania tajemnic świata. Niższość ideowa Króla-Ducha w stosunku do <i>Genezis</i> . Potęga wizyj poetyckich. Wyraz osobistości. Kraina snu jako sfera wartości. Zwycięstwo snu nad jawą. Szczyt jednostronny romantyki. Odrębna sztuka, odrębna ideologia, odrębny świat fikcyjny <i>Króla-Ducha</i>	298
Śmierć poety. Tryumf pozgonny	301
[Nota bibliograficzna]	302
Spis ilustracji	305

